

Aluminii

Časopis družbe Talum, d. d., Kidričevo, november 2009, številka 11

Dobitniki priznanj zlati metulj za leto 2009

Ivo Ercegović

Franc Ivanuš

Dušan Pišek

Janez Šmigoc

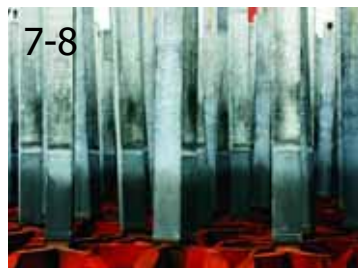

Jože Turk

Iz vsebine

4-6

7-8

9

10-12

14

14-15

16

18

20-21

4-6 Talumova priznanja

7-8 Anode

9 Službe

10-12 Intervju

13 Zgodovina

14-15 Reportaža

16 Volitve

17 Kadri, Nagrada

18 Fotografija meseca

19 Kolumna

20-21 Fotoreportaža

22 Orkester

23 Križanka

Časopis družbe Talum

Naslov uredništva: Talum, d.d.

2325 Kidričevo, Tovarniška cesta 10,

telefon: 02 79 95 108, telefaks: 02 79 95 103,

e-pošta: darko.ferlinc@talum.si

Izhaja mesečno v nakladi 2300 izvodov

Uredniški odbor: Ivo Ercegović, urednik, Danica Hrnčič

in Lilijana Ditrh, članici, Darko Ferlinc, član,

Srdan Mohorič, član

Jezikovni pregled: Darja Gabrovšek Homšak

Oblikovanje: Darko Ferlinc

Avtor naslovnice: Darko Ferlinc

Prelom in priprava za tisk: Grafični studio OK, Maribor

Tisk: Bezjak tisk, Maribor

November je mesec nagrajencev

DARKO FERLINC

Ja, november je mesec nagrajencev, mesec jubilarov, mesec praznovanja in proslavljanja. Mesec veselja. Ampak veselja je v letošnjem novembru ostalo bolj malo. Kriza je udarila tudi Talum, tepe tudi nas. Kriza, za katero nismo krivi. Pravijo, da najbolj tepejo tistega konja, ki najbolj vleče. Tako kriza najbolj tepe tiste, ki najbolj delajo in so zanje najmanj krivi. Toda kriza je v tem trenutku realnost, s katero moramo živeti. In preživeti. Plače so majhne. To je slabo. Toda imamo jih. In imamo tudi službe. To pa je dobro, v teh časih hudičevo dobro. Z najnižjimi plačami je težko živeti. Na to bo moralo vodstvo tovarne nenehno misliti. In ustrezno ukrepati. Samo želimo si lahko, da jim ne bo treba poseči po najbolj drastičnih ukrepih, kot sta odpustanje in pošiljanje ljudi na čakanje. Toda če bomo to krizo preživeli s takšnim ali vsaj podobnim številom zaposlenih, kot jih ima Talum danes, smo zmagali.

Upam samo, da nam ti čudni časi ne bodo toliko poslabšali stanja duha, da bomo iz njih izšli kot duhovni reveži. Kajti bolj kot materialne dobrine je hudo izgubiti dostojanstvo, moralo, prijateljstva, človečnost.

Sam sem optimist. In verjamem, da nas je takih veliko.

Talum Letos praznuje 55 let proizvodnje. Dne 21. novembra 1954 je v hali A iz peči pritekel prvi aluminij. To je dokaj okrogla obletnica. Verjamem, da bi jo v nekem drugem času znali prav

proslaviti. S proslavo in veselico. Tako, kot smo to počeli še ne tako dolgo nazaj. Tokrat pač ne. Ne bo veselice, ne bo srečanja upokoјencev. In z ozirom na stanje je tako tudi prav. Bo pa skromna proslava s svečano sejo Sveta delavcev in podelitvijo priznanj zlati metulj, bo tudi dan odprtih vrat. Po delovnih enotah bodo podelili jubilejne listine za 10, 20, 30 in 40 let delovne dobe.

Letošnji dobitniki zlatih metuljev so Ivo Ercegović, dosedanji urednik našega časopisa Aluminij, Jože Turk iz DE Proizvodnja rondelic, Dušan Pišek iz DE Anode, Franc Ivanuš iz DE Gnetne zlitine in Janez Šmigoc iz DE Vzdrževanje. Več o njih pišemo na naslednjih straneh.

Dan odprtih vrat bo letos pospremlilo tudi odkritje spominskega obeležja. Obeležen bo spomin na leto 1990, ko je bilo v stavbi izobraževalnega centra v Talumu skladišče orožja in opreme Občinskega štaba manevrske strukture narodne zaščite, organizacije, ki je v strogi tajnosti izvajala obrambne priprave ... Kako je bilo naprej, vemo. Dogodek bo vsekakor popestril in obogatil naš dan odprtih vrat, saj gre pravzaprav tudi za naš dogodek. Manjkal ne bo niti Talumov pihalni orkester.

S koncem leta odhaja v pokoj naš dosedanji glavni urednik časopisa Aluminij Ivo Ercegović. V obrazložitvi za dodelitev zlatega metulja lahko preberete več o njegovem urednikovanju,

zato o tem ne bi veliko pisal. Novi urednik naj bi bil pisec tokratnega uvodnika. Toda uradnega imenovanja še ni. Zaradi te spremembe bo mogoče naslednjih nekaj števil malo okrnjenih, vendar sem prepričan, da bomo nadaljevali vsaj tako, kot smo delali doslej.

V majski številki sem pisal o časopisu. Še danes sem istega mnenja: več prostora moramo nameniti ljudem, ki delajo neposredno v proizvodnji: »Naj ljudje pišejo o svojem delu, o svojih uspehih, o težavah, strahovih. Dajmo jim možnost, da se kdaj pohvalijo. /.../ Pomembno je, da imajo kaj povedati. In vsakemu se zdi kaka stvar kdaj pomembna.«

Izkoristil bi priložnost in prosil predsednika in člane Uprave, vodje delovnih enot in služb, vodje hčerinskih podjetij, delavke in delavce, vse, ki so doslej sodelovali pri ustvarjanju Aluminija, da še naprej soustvarjajo ta naš časopis. Seveda si ne delam utvar, da bi to morala postati delovna dolžnost, vendar bi bilo mogoče dobro, da bi sodelovanje s časopisom tako razumeli. Predvsem pa prosim tiste, ki so do sedaj manj sodelovali, da tu in tam napišejo kaj o svojem delu, svojih uspehih in morda tudi težavah.

Vsi si želimo vse najboljše. Sebi in vsem okoli nas. In Talumu. Torej si ob prazniku vzkliknimo: »Živeli mi! Živel Talum!«

»Kajti bolj kot materialne dobrine je hudo izgubiti dostojanstvo, moralo, prijateljstva, človečnost.«

Letošnji nagrajenci in jubilanti

IZ ZAPISNIKA KOMISIJE ZA PRIZNANJA

FOTO: SRDAN MOHORIC

Komisija za priznanja v sestavi Andreja Srečkovič (predsednica) ter Bogdan Lukman in Miran Kelenc (člana) je letos v razpisnem roku prejela 10 predlogov za priznanje zlati metulj.

Komisija se je sestala 2. oktobra 2009 in pri pregledu predlogov ugotovila, da so podani v skladu z veljavnim organizacijskim predpisom, zato je pri izboru upoštevala vse prejete predloge, in sicer: po en predlog DE Gnetne zlitine, DE Ulitki, DE Rondelice, DE Energetika, in Financ in računovodstva, dva predloga DE Anode ter tri predloge DE Vzdrževanje.

Svet delavcev ni podal nobenega predloga.

Glede na obrazložitve so bili vsi predlogi podani za uspešno delo v zadnjem letu oziroma zadnjih nekaj let v družbi Talum.

Komisija se je ponovno sestala 12. oktobra 2008 in izbrala letošnje dobitnike priznanj.

Uprava družbe je 13. oktobra 2009 predlagala kandidata za podelitev priznanja za življenjsko delo, ki ga je komisija sprejela in v dogovoru s

predlagateljem tudi upoštevala.

Tako so letošnji dobitniki priznanj: Ivo Ercegović, Jože Turk, Dušan Pišek, Franc Ivanuš in Janez Šmigoc. Vse predlagane je potrdila tudi Uprava Taluma.

Letošnji nagrajenci torej so:

Ivo Ercegović je zaposlen v družbi Talum od leta 1972. Začel je v proizvodnji aluminija in v sredini osemdesetih let postal direktor takratne Temeljne organizacije združenega dela Aluminij.

Po končanju prve faze modernizacije proizvodnje primarnega aluminija in prestrukturiranja tovarne v začetku devetdesetih let, ko se je pri nas prvič

»Predanost časopisu in posredno tudi tovarni veje iz slehernega Ercegovičevega prispevka.«

pokazal problem presežnih delavcev, je s svojim delom in odnosom veliko prispeval k uspešnemu reševanju težav.

S svojim odnosom do sodelavcev je pomembno prispeval k dobremu vzdušju v svojem okolju. Po delu v proizvodnji je bil premeščen v strokovne službe na delovno mesto svetovalca predsednika družbe Talum.

Uprava Taluma na pobudo uredniškega odbora predlaga Iva Ercegoviča za priznanje zlati metulj predvsem zaradi njegovega dela pri izdajanju časopisa Aluminij, časopisa družbe Talum, d. d., Kidričevo.

Ivo Ercegović je potem, ko je prevzel urednikovanje, s svojim vztrajnim delom in zavzetostjo pomagal časopisu na noge, ko je že skoraj nehal izhajati. S svojimi prispevki, predvsem uvodniki in intervjuji, ter z nenehnim vzpodbujanjem sodelavcev k pisanju prispevkov za časopis ga je dvignil na raven uglednega časopisa v domačem, tovarniškem okolju in tudi v širšem prostoru, saj ga radi prebirajo zaposleni v Talumu in njegovi upoko-

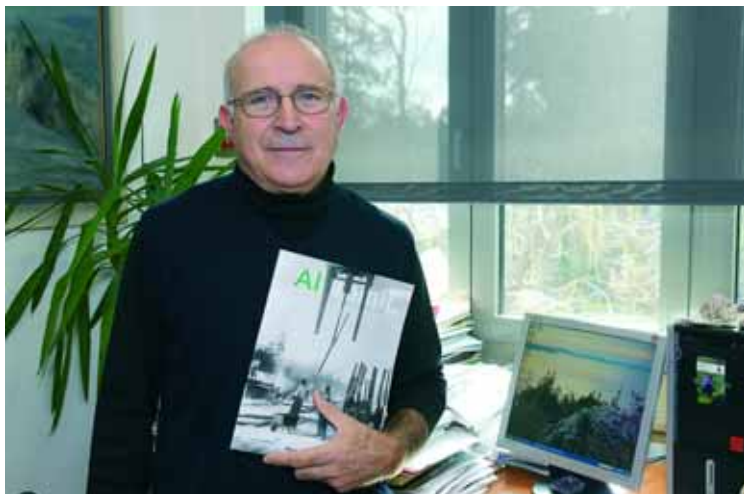
jenci, z veseljem pa ga listajo tudi mnogi drugi, ki s Talumom niso neposredno povezani. Kot sodelavec pri časopisu je delal več kot 15 let.

Predanost časopisu in posredno tudi tovarni veje iz slehernega Ercegovičevega prispevka. Zaradi tega lahko rečemo, da je delovanje pri časopisu Ercegovičevo življenjsko delo v Talumu, ki gotovo zasluži najvišje tovarniško priznanje.

Jože Turk se je v Talumu zaposlil leta 1982, torej v času, ko se je v Talumu začela proizvodnja rondelic. Od vsega začetka opravlja dela in naloge vodje OE Proizvodnja rondelic.

Vsa leta se je dokazoval s svojim delom in strokovnostjo pri reševanju tehnoloških, proizvodnih in organizacijskih problemov. Čeprav velja za ostrega in nepopustljivega sogovornika, so njegova prizadevanja vedno uprta k cilju, kako izboljšati in povečati proizvodnjo rondelic.

V času projekta MPPA12 in projekta povečevanja proizvodnih kapacitet DE

Ivo Ercegović

Jože Turk

»Čeprav velja za ostrega in nepopustljivega sogovornika, so njegova prizadevanja vedno uprta k cilju, kako izboljšati in povečati proizvodnjo rondelic.«

Jožetu Turku se za njegov prispevek na področju proizvodnje rondelic do deli priznanje zlati metulj.

Dušan Pišek je zaposlen v DE Anode kot posluževalec sestavljalniških naprav. S svojim odnosom, pristopom do dela in do vodenja ljudi izkazuje veliko predanost in pripadnost svojemu delovnemu okolju in podjetju kot celoti. Je eden izmed pomembnih podpornikov filozofije, da mora vsak posameznik, ne glede na njegov položaj v podjetju, prevzemati soodgovornost za kakovost, pravočasnost, učinkovitost in uspešnost poslovnega procesa.

Je samoiniciativen in zelo dosleden pri izvajanju zastavljenih ciljev s področja doseganja kakovostnih karakteristik proizvodnje.

Je eden izmed nosilcev izvajanja preventivnega samovzdrževanja (veliko število odkritih napak na posameznih delovnih napravah). Aktivno sodeluje pri identifikaciji priložnosti in rešitev za izboljšave; posledica tega je izboljšanje delovnih razmer in znižanje negativnih vplivov na okolje.

Delovne izkušnje prenaša na sodelavce in sodeluje pri uveljavljanju novih organizacijskih prijemov (rotiranje delavcev po delovnih mestih).

»Je samoiniciativen in zelo dosleden pri izvajanju zastavljenih ciljev s področja doseganja kakovostnih karakteristik proizvodnje.«

Rondelice leta 2008 je bil aktivno vključen kot vodja ali član projektnih skupin za nabavo opreme. Pri vodenju projektov se je izkazal z znanjem in izkušnjami s področja projektiranja in nadzora pri izvajanju del.

V zadnjih petih letih je prav tako aktivno in uspešno sodeloval pri uvajanju tehnoloških izboljšav na liniji za ozki trak; te izboljšave so znatno pripomogle k dvigu hitrosti litja in povečevanju proizvodnih kapacitet celotne linije za ozki trak.

Dušan Pišek

Aluminij, številka 11, november 2009

Pri svojem delu dosega nadpovprečne rezultate. Med sodelavci uživa spoštovanje.

Franc Ivanuš je v družbi zaposlen od leta 1984. Kot ključavničar je najprej opravljal različna dela v DE Proizvodnja glinice, predvsem v kotlovnici. Opravljal je dela pri posluževanju kotlovskih in tudi turbinskih naprav. Leta 1995 je bil premeščen v DE Livarne na delovno mesto talivec livar. Dela talivca livarja opravlja še danes v DE Gnetne zlitine. V teh letih se je izkazal pri ulivanju drogov in širokega litega

»V teh letih se je izkazal pri ulivanju drogov in širokega litega traku ter pri vseh drugih delih v delovni enoti.«

traku ter pri vseh drugih delih v delovni enoti.

Prav vestno in pošteno delo je tisto jamstvo, ki omogoča prejeti to presluttčno nagrado. Pri svojem delu Franc Ivanuš vseskozi izstopa s svojim odnosom in s pristopom do dela, z nadpovprečnimi delovnimi rezultati ter s prenašanjem svojega znanja in izkušenj na mlajše sodelavce. Posebej je treba poudariti, da s svojim delom izstopa v delovnem okolju, zato je med sodelavci izredno spoštovan. Prav taki delavci pa so v Talumu potrebni in cenjeni.

Janez Šmigoc je leta 1970 začel svoje delo kot ključavničar v OE Strojno vzdrževanje. Delal je na področju popravila črpalk in pri vzdrževanju DE Livarne. Želja po več znanja je botrovala, da je ob delu dokončal srednjo tehnično šolo. Pridobljeno znanje je uporabil pri delih tehnologa v Tehnološki pripravi in od leta 1976 v Operativni pripravi dela. Vztrajnost in preciznost sta zaščitni znak njegovega dela kot ključavničarja in pozneje tehnologa. To je bila tudi osnova za prevzem vodenja Operativne priprave dela leta 1993.

Dobro poznavanje materialov, rezervnih delov in informacijskega sistema je osnova, da lahko z ustreznim ključem določimo skupine artiklov in s kombinacijo števil prepoznamo posamezne artikle. Sistem označevanja je navzven videti preprost in dolgočasen, vendar pa zahteva veliko iznajdljivosti in sistemskega pristopa. Potrditev naročil ni samo pritisk na tipko, je podroben pregled vseh

Franc Ivanuš

Janez Šmigoc

»Pridobljeno znanje je uporabil pri delih tehnologa v Tehnološki pripravi in od leta 1976 v Operativni pripravi dela.«

podatkov o artiklu, primerjava minimalnih in signalnih zalog ipd. Z instalcijsko številko imajo v bazi podatkov svoje stroškovno mesto tudi proizvodne naprave; pomembno je, da so tudi te številke smiselno določene.

Da sistem instalcij, artiklov, internih naročil in nalogov živi in se razvija, je veliko prispeval prav Janez Šmigoc. Vestno in natančno ter z veliko odgovornosti v ozadju tiho opravlja eno od ključnih nalog in prispeva, da proizvodne naprave delujejo z visoko tehniško razpoložljivostjo z optimalnimi stroški. x

Jubilanti

10 let

Marjan Jus, DE Vzdrževanje
Aleš Meglič, DE Vzdrževanje
Tomaž Godicelj, DE Rondelice
Aleš Predikaka, DE Ulitki
Marko Drobnič, Razvoj

20 let

Adolf Vidovič, DE Livarske zlitine
Alojz Merc, DE Livarske zlitine
Janez Muršec, DE Livarske zlitine
Davorin Kranjc, DE Livarske zlitine
Ivan Emeršič, DE Energetika
Milan Horvat, DE Elektrolize
Francišek Šošarič, DE Elektrolize
Bojan Jelen, DE Elektrolize
Jožef Muzek, DE Elektrolize
Janez Vertič, DE Elektrolize
Viktor Peternik, DE Elektrolize
Jože Horvat, DE Elektrolize
Mira Kopajnik, DE Izparilniki
Anton Plajnšek, DE Izparilniki
Ivan Babšek, DE Izparilniki
Miroslav Sambolec, DE Anode
Branko Plavec, DE Anode
Roman Petek, DE Anode
Miran Šalamun, DE Anode
Robert Kristofič, DE Anode
Zvonko Muršec, DE Anode
Ivan Brglez, DE Anode

Marjan Vindiš, DE Vzdrževanje
Igor Jeza, DE Vzdrževanje
Vitko Goričan, DE Vzdrževanje
Franc Rožmarin, DE Vzdrževanje
Milan Prapotnik, DE Vzdrževanje
Slavko Steiner, DE Vzdrževanje
Dušan Pungaršek, DE Vzdrževanje
Goran Ivezić, DE Vzdrževanje
Franc Kolar, DE Vzdrževanje
Franc Lesjak, DE Vzdrževanje
Zvonko Čerček, DE Vzdrževanje
Martin Kovačec, DE Vzdrževanje
Emil Kirbiš, DE Promet
Pavel Belec, DE Promet
Franc Vodusek, DE Promet
Jožef Širec, DE Promet
Janez Vogrinec, DE Promet
Janko Malek, DE Promet
Maks Kopše, DE Kontrola kakovosti
Bojan Rožman, DE Gnetne zlitine
Damjan Kolmanič, DE Gnetne zlitine
Janez Vajda, DE Gnetne zlitine
Drago Rozman, DE Gnetne zlitine
Sergej Donaj, DE Gnetne zlitine
Karl Horvat, DE Gnetne zlitine
Slavko Fajfar, DE Gnetne zlitine
Rudolf Klep, DE Rondelice
Gorazd Mandelc, DE Rondelice
Janko Arnuš, DE Rondelice
Franc Mlakar, DE Rondelice

Evgen Muhič, DE Rondelice
Viktor Kukovec, DE Rondelice
Jože Kampl, DE Rondelice
Milan Jerebič, DE Rondelice
Rudolf Verlič, DE Rondelice
Leon Zorec, DE Rondelice
Robert Horvat, DE Rondelice
Srečko Gajšek, DE Rondelice
Bogdan Kores, DE Rondelice
Franc Bezjak, DE Rondelice
Janez Forstnerič, DE Rondelice
Dušan Svenšek, DE Ulitki
Aleš Krajnc, DE Ulitki
Janko Turk, DE Ulitki
Lilijana Lončarič, Finance in računovodstvo
Franc Jurič, Nabava
Jože Sladnjak, Marketing

30 let

Božo Lekić, DE Livarske zlitine
Alojz Gajser, DE Livarske zlitine
Dušan Smuk, DE Energetika
Srečko Maroh, DE Energetika
Janez Marinič, DE Izparilniki
Vladimir Meško, DE Vzdrževanje
Janez Peklič, DE Vzdrževanje
Marjan Irgl, DE Vzdrževanje
Janez Pulko, DE Vzdrževanje
Daniel Jeza, DE Vzdrževanje

Stanislav Trstenjak, DE Vzdrževanje
Ivan Cajnko, DE Promet
Zdenka Hanc, DE Kontrola kakovosti
Zdravko Kaisersberger, DE Gnetne zlitine
Franc Žinko, DE Gnetne zlitine
Dragoslav Rudolf, DE Gnetne zlitine
Jožef Šalamija, DE Rondelice
Jožef Klep, DE Rondelice
Anton Zelenik, DE Rondelice
Julijana Mesarič, DE Rondelice
Eduard Cibula, Služba varstva pri delu
Marija Jazbec, Finance in računovodstvo
Marjana Dolenc, Finance in računovodstvo
Silva Šumenjak, Nabava
Maksimiljan Lačen, Nabava
Dragica Leskovar, Plan in analize
Olga Kampl, Marketing
Sonja Obrar, Služba za organizacijo
Vikica Vinkler, Pravna služba

40 let

Dušan Hazabent,
Finance in računovodstvo
(upokojen 9. 10. 2009) x

Če bomo kos izzivom današnjega časa, potem je lahko tudi prihodnost svetla

MAG. AVGUST ŠIBILA
FOTO: SRDAN MOHORIC

Prebijamo se skozi zgodovinsko najtežje obdobje za aluminijso panogo in še posebej za proizvodnjo primarnega aluminija v EU. Dramatične gospodarske razmere (upad gospodarske aktivnosti, šibek dolar), visoka cena električne energije (iz obdobja najvišje industrijske konjunktore), nizka borzna cena aluminija – vse to so dejavniki, ki spodjedajo temelje ekonomske upravičenosti proizvodnje primarnega aluminija sploh, še posebej pa na stroškovno intenzivnih področjih, kot je naše. Praktično vsi primarni proizvajalci aluminija v EU v tem trenutku dihamo na umetna pljuča, proizvodnja se financira z zunanjimi viri. Delni izklop elektrolize je bil nujen za ublažitev posledic krize, od uspešnosti prilagajanja spremenjenim razmeram pa bo odvisno, ali bomo kos izzivom današnjega in jutrišnjega časa.

Prilagoditev proizvodnje anod novonastalim razmeram

V Talumu smo letos zaradi ekonomskih razlogov proizvodnjo primarnega aluminija znižali na 42 odstotkov instalirane kapacitete. Potrebe po anodnih kompletih so bile znižane proporcionalno s 47.000 ton/leto na 21.000 ton/leto. Temu ustrezno smo prilagodili celoten proizvodni proces s ciljem, da obdržimo normative in stroške proizvodnje na sprejemljivi ravni, istočasno pa z našimi proizvodi zagotovimo ustrezno kakovost in varnost procesa v elektrolizi. Nujnih prilagoditev smo se lotili takoj, in to na tehnično-tehnološkem ter organizacijsko-kadrovskem področju.

Poglavitni cilj **tehnično-tehnoloških prilagoditev** je obdržati normativne porabe surovin in energentov na

»V razmerah, ko se proizvodnja primarnega aluminija v EU še kar naprej znižuje, razumemo to, četudi minimalno povečanje, kot pozitivno vzpodbudo in signal, da se s krizo v Talumu spoprijemamo bolj uspešno kot nekateri drugi v panogi.«

Pretovarjanje anod

vzdržni ravni ob predpostavki, da se kakovost anod ne bo poslabšala. Tako smo v začetku leta v celoti izklopili kalcinacijsko peč in maja ponovno zagnali eno tretjino razpoložljive kapacitete. Spremenjenim razmeram smo prilagodili tudi obseg storitev vzdrževanja, energetike in prometa. Zaradi nižje izkoriščenosti kapacitet smo lahko bistveno znižali tudi varnostne zaloge surovin in proizvodov v vseh fazah procesa (koks, smola, zelene anode, pečene anode, kompleti). Tudi **organizacija dela** je sledila novonastalim razmeram. Skupno število zaposlenih smo znižali z 59 na 41 (presežne delavce smo prerazporedili v drugo delovno okolje). V sestavljalnici anodnih kompletov in v proizvodnji zelenih anod procesa potekata izmenično vsak drugi teden. V obdobju proizvodnje zelenih anod del ekipe nadomestimo z zaposlenimi iz sestavljalnice in obratno, v obdobju zalivanja anodnih kompletov pa del ekipe nadomestimo z zaposlenimi iz proizvodnje anodnih blokov. Na kalcinacijski peči delo poteka v kombiniranem enoiz-

menskem/štiriizmenskem ciklusu. Takšen pristop je sicer v konfliktu z veljavno organizacijo dela v delovni enoti, ki takšne fleksibilnosti ne omogoča. Zato pripravljamo reorganizacijo, katere cilj bo povečanje **notranje mobilnosti** posameznika (krčenje števila delovnih mest, razširitev delokroga in vsebine dela). Uvedba **vrste del** na načelni ravni sicer že rešuje ta problem, zniževanje števila različnih opisov delovnih mest pa pomeni tudi praktični prispevek k tej usmeritvi. Spremenjen koncept organizacije dela bo tudi v razmerah optimalne proizvodnje omogočal večjo fleksibilnost pri organizaciji dela in lažje obvladovanje situacij, ko zaradi izrednih dogodkov (poškodbe, bolezni itd.) v posameznem delovnem okolju manjka delavcev.

Razvojne aktivnosti

Zaradi nižje intenzitete proizvodnje inženirski kader aktivneje preusmerjamo na nekatere projekte, ki nam bodisi racionalizirajo proizvodnjo bodisi bo njihova realizacija nujna za

srednjeročno ohranitev proizvodnje. V letošnjem letu smo tako že realizirali dva projekta (obračalna naprava za pozicioniranje anod na kalcinacijski peči; izločitev pare kot vira toplote za manipulacijo s katranom). V sodelovanju z Razvojem smo sprožili štiri večje projekte, in sicer:

1. Znižanje emisij prahu in celotne organske snovi na virih AM2 in AM18,
2. Avtomatizacija odstranjevanja krolitne kopeli iz anodnih ostankov,
3. Izkoriščanje odpadne toplote v fazi ohlajanja komor Riedhammerjeve peči in
4. Gradnja računalniškega nadzornega sistema v sestavljalnici anodnih in katodnih kompletov.

Razen pri prvem projektu, ki bo verjetno zahteval precejšnja finančna sredstva, načrtujemo pri preostalih rešitvah, ki bodo temeljile na lastnem znanju in razpoložljivih virih. Cilji projektov so v glavnem znižanje stroškov, znižanje negativnih vplivov na varnost in zdravje, izboljšanje nadzora in doseganje skladnosti s prihajajočimi okoljskimi standardi.

Kako naprej?

V DE Anode načrtujemo za prihodnje leto proizvodnjo dobrih 23.000 ton anodnih kompletov za elektrolizo C, kar pomeni 15-odstotno povečanje glede na letošnje leto. V razmerah, ko se proizvodnja primarnega aluminija v EU še kar naprej znižuje, razumemo to, četudi minimalno povečanje, kot pozitivno vzpodbudo in signal, da se s krizo v Talumu spoprijemamo bolj uspešno kot nekateri drugi v panogi. Nižji načrtovani stroški proizvodnje gredo

delno na račun nižje specifične porabe in nižjih cen surovin in energentov, delno pa tudi iz naslova fiksnih stroškov, kjer kljub povečanemu obsegu proizvodnje načrtujemo nižji obseg storitev. Na področju vzdrževanja bomo izvajali samo nujne aktivnosti za zagotavljanje potrebne razpoložljivosti; temu bo prilagojen tudi načrtovani obseg materiala, ur in zunanjih storitev. Dodatno zniževanje števila zaposlenih v DE ni predvideno, veliko pozornosti bo namenjene usposabljanju za razširitev kompetenc posameznika. Realiziranje plana za leto 2010 bo z vidika zastavljenih ciljev in omejenih virov precejšen izziv. Kriza je na površje izločila kar nekaj balasta v obliki neracionalnih tehničnih in organizacijskih rešitev, ki brez kakršnega koli dodajanja vrednosti trošijo dragocene vire. Cilj kritične presoje in redefiniranja vseh procesov tako po vsebinski kot po izvedbeni plati bo uskladiti procese ne z željami, temveč z realnimi potrebami in zmožnostmi.

Pričakujem, da se bo obdobje ponovne rasti realnega sektorja, ki ustvarja novo vrednost, začelo proti koncu leta 2010. Toda ne smemo si delati iluzij. Leta, ki bodo sledila preobratu, ne bodo niti približno podobna obdobju, ko se je borzni balon napihoval brez realne osnove in se na koncu razpočil. Na trgu se bo obdržalo sicer nižje število proizvajalcev primarnega aluminija, vendar bo ti veliko bolj vsestransko učinkoviti. Biti bomo morali še veliko boljši, produktivnejši in učinkovitejši kot smo danes, če bomo želeli preživeti v tej novonastali družbi najsposobnejših.x

KOMENTAR

Ali se v Talumu zavedamo svojih prednosti in slabosti?

MAG. AVGUST ŠIBILA
FOTO: SRDAN MOHORIČ

V Talumu se zavedamo svojih slabosti in tudi nekaterih prednosti, kar je lahko osnova za snovanje strategij za prihodnost. V stopnji obvladovanja proizvodnih procesov smo dokazljivo izjemno močni, kar je posledica petinpetdesetletne letne akumulacije znanja in izkušenj na proizvodnem področju. To je temelj, na katerem je možno graditi. Redefinirati bo treba namembnost podpornih procesov in opredeliti njihov prispevek k dodajanju vrednosti. Izboljšati bo treba izkoriščenost kadrovskega potenciala, povečati notranjo mobilnost zaposlenih, ki jo sicer delno onemogoča zakonodaja, največkrat pa interne prepreke, ki si jih sami postavljamo. Po drugi strani smo pravočasno začeli razvijati strategijo in vzpostavili smo infrastrukturo za kombiniranje lastnega primarnega in kupljenega sekundarnega aluminija. To sposobnost vidim kot ključno temeljno zmožnost in pomembno konkurenčno prednost. Realno je pričakovati, da bo intenzivno in sistematično delo na področju nabavnega in prodajnega trženja prej

ko slej obrodilo sadove, ki jih seveda ne moremo pričakovati čez noč. Vgrajene kapacitete omogočajo številne različne kombinacije, predvsem pa prilagodljivost dinamičnim spremembam na zunanjih trgih. Aktivnejša uporaba mehanizmov s področja obvladovanja tveganj v nestabilnih razmerah prav tako lahko pomeni premik k ustvarjanju bolj predvidljivega poslovnega okolja. Prodajni portfelj bo treba dinamično prilagajati razmeram na trgu, temu pa lahko s fleksibilnostjo uspešno sledi npr. koncept »vitke organizacije«, ki temelji na timskem delu, integraciji znanja in izkušenj, odstranjevanju nepotrebnih aktivnosti ter generiranju izboljšav in aktivnosti, ki povečujejo učinkovitost in kakovost procesov in proizvodov. Zavedati pa se je seveda treba, da noben proces preobrazbe ne ponuja hitrih, preprostih in nebolečih rešitev.x

Peč za pečenje anod

Anodne palice

Načrti za naslednje leto

GREGOR JURKO

FOTO: SRDAN MOHORIČ

Gregor Jurko

Bližamo se koncu letošnjega leta, ki bi ga v marsikaterem podjetju najraje pozabili. Vsekakor izjeme potrjujejo pravilo, vendar te izjeme gotovo ne izhajajo iz bazične proizvodnje aluminija, kjer smo prvič po letu 2001 doživeli globalni upad povpraševanja po aluminiju. Konec leta je tudi čas, ko analiziramo dosežene rezultate in skupaj s

kupci načrtujemo sodelovanje v naslednjem letu.

Pričakovanja udeležencev na trgu so gotovo bolj realna kot pred letom dni. Večina se strinja, da se krize ne bomo rešili čez noč, povpraševanje pa se bo na stare tire vračalo zelo previdno in počasi. Gre za dobrodošlo spremembo v miselnosti na trgu, ki bo olajšala planiranje v danih razmerah. V Marketingu opazimo, da se povpraševanje na regionalni ravni sicer rahlo dviga, vendar je globalno povpraševanje tisto, ki pritiska na ceno aluminija na borzi in posledično na naše prodajne cene. V nadaljevanju so opisane aktivnosti po posameznih programih.

Drogovi

V svetu gradijo večje število elektroliz v državah s cenejšo električno energijo, zato lahko v naslednjih letih pričakujemo močan pritisk pri programih, ki temeljijo na elektroliznem aluminiju, torej programih, s katerimi smo se v preteklosti največ ukvarjali. Trenutno v Evropi še veljajo uvozne zaščitne carine, ki ščitijo proizvajalce drogovi, niso pa ugodne za proizvajalce profilov in končne kupce, zato dolgoročno lahko pričakujemo odpravo carin, kar

bo pomenilo, da z našim proizvodom ne bomo več mogli konkurirati proizvodom z Bližnjega vzhoda, Afrike in Kitajske. Nujna bo preusmeritev v drugačne, bolj specializirane serije drogovi, ki imajo manjši krog kupcev in ki priznavajo višjo prodajno premijo. Tržne in tehnične možnosti že proučujemo, saj bo treba imeti odgovor, preden se bodo razmere spremenile.

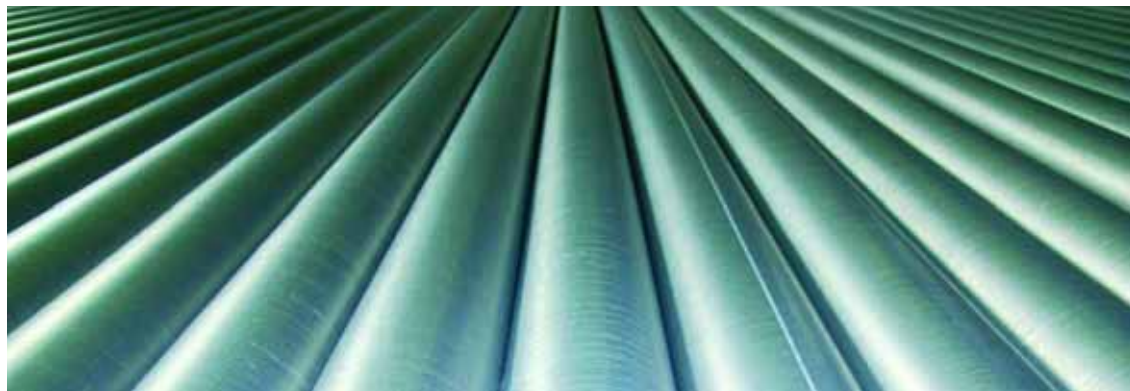
Livarske zlitine

Na tem področju je močna konkurenca pri velikih odjemalcih primarnih zlitin prisotna že danes. Premije, ki jih priznavajo proizvajalci koles (naši največji kupci v preteklosti), so za nas prenizke, prodajo smo preusmerili na kupce primarnim podobnih zlitin, ki temeljijo na odpadnem aluminiju, primarne zlitine na osnovi elektroliznega aluminija pa ponujamo manjšim kupcem, ki priznavajo nekoliko višje premije. Prodajo sekundarnih zlitin z visokim železom želimo naslednje leto zmanjšati na minimum, konkurenca proizvajalcev z drugačno tehnologijo (rotacijske peči) je tu zelo močna, zaslužka za nas ni, čeprav so količinske potrebe največje in je prodaja najbolj enostavna.

Rondice

Pri prodaji rondic opazimo najmanjši upad prodaje, ker je produkt namenjen predvsem kozmetični industriji in farmaciji. Kriza v teh panogah ni bila tako močna kot v gradbeništvu (drogovi) in avtomobilski industriji (livarske zlitine), saj njihove končne produkte potrebujemo vsak dan in ob nakupu ne razmišljamo toliko kot ob gradnji hiše ali nakupu avtomobila. Vsekakor bo zviševanje prodaje še naprej zahtevalo stalno iskanje novih kupcev in negovanje odnosov z obstoječimi. x

»Pričakovanja udeležencev na trgu so gotovo bolj realna kot pred letom dni. Večina se strinja, da se krize ne bomo rešili čez noč, povpraševanje pa se bo na stare tire vračalo zelo previdno in počasi.«

INTERVJU

Pogovarjali smo se s Vilijem Štrafelo

**Delovnik
je dolg,
kolikor je
treba, da
je delo
opravljeno**

LILIJANA DITRIH
FOTO: SRDAN MOHORIČ

Vili Štrafela dela v Talumu že od leta 1984. Bil je naš štipendist, večina njegove delovne dobe pa je bila na tak ali drugačen način povezana z elektrolizami A, B in C vse do letošnjega prvega marca, ko je postal direktor invalidskega podjetja Storal.

V TGA si začel delati kot štipendist, pripravnik, delal si pri obnovi elektroliznih peči, v hali A in tudi hali B. Kaj vse si delal?

Prav na osnovi razpisa štipendij mi je poklic strojnega ključavničarja izbral kar oče, ki je delal v takratnem TGA, čeprav sem se sam nagibal k poklicu avtomehanika. Prakso sem opravljal v DE Vzdrževanje v vseh skupinah pod mentorstvom Ivana Ogrinca starejšega. Začel sem kot ključavničar pri obnovi elektroliznih peči. Moje delo je bilo demontirati izklopljene peči in montaža obnovljenih delov. Obnovo anodne nadgradnje in katodnega korita je takrat opravljala strojna delavnica aluminija.

So se stari »elektrolizerski mački« kdaj pošalili s teboj, si te kot novinca privoščili?

Seveda so se. Spominjam se, kako je bilo, ko je bilo pri demontaži anodne nadgradnje treba sneti spona anodnih klinov. Ker je v elektrolizi magnetizem in spona jeklena, jo je magnet močno držal na jekleni del jarma. Brez tega, da ti je kdo pokazal tehniko snemanja, pač ni šlo. Spono je bilo treba samo enostransko odmakniti od jarma, s tem si ji zmanjšal stično površino, nato pa si jo snel z lahkoto.

Kdo so bili mojstri, ki so te uvajali v delo? Kako bi opisal njihov slog

vođenja in dela s sedanje perspektive?

Prvi moj uvajalni mojster je bil Anton Sukanec. Kakšen je bil slog vođenja, vemo. Delovne razmere so bile težke: vročina, prah, plini, predvsem ko je v proizvodnji potekala menjava anodnih klinov, je bilo smiselno delo opraviti čim hitreje in se nato umakniti ... S takšnim načinom je ta skupina dobila vzdevek »horuk skupina«.

Delo v elektrolizah si dodobra poznal. Kako si prek lastnega dela spremljal razlike med vsemi tremi elektrolizami?

Glede na to, da sem delal pri obnovi elektroliznih peči 25 let, pri vseh fazah dela, lahko rečem, da ga še zmeraj dobro poznam. Vsekakor so bile najtežje razmere za delo v elektrolizi A, podobno je bilo v elektrolizi B vse do rekonstrukcije peči s prehodom na predpečene anode. Z elektrolizo C so se razmere za delo izboljšale, ostalo pa je še težko fizično delo.

»Vsekakor so bile najtežje razmere za delo v elektrolizi A, podobno je bilo v elektrolizi B vse do rekonstrukcije peči s prehodom na predpečene anode.«

Pri delu si si pridobil potrebna znanja, se usposabljal, npr. za vozniška viličarja. Leta 1992 si uspešno končal študij ob delu in postal strojni tehnik. Kmalu zatem si postal vodja phalnih del. Kaj je počela skupina za phalna dela in kakšne so bile tvoja vloga, tvoje naloge?

Z leti sem si pridobil vsa funkcionalna znanja, ki so bila potrebna pri obnovi elektroliznih peči, razen znanj strojnika za delo z bagerji. Pred leti, ko sem stanoval v Kidričevem, sem imel več prostega časa, razmišljal sem, da bi se usposobil za inštruktorja osebnih vozil ali da bi nadaljeval študij ob delu; odločil sem se za študij. Skupina za phalna dela je imela nalogo obnoviti katodo: odstranitev kriolita, rušenje in praznjenje katode, polaganje katodnih blokov in phanje peči.

Sodeloval si tudi pri nastajanju elektrolize C. Katere so bile tvoje naloge?

Moja naloga je bila univerzalna. Pri obnovi peči se nismo ozirali na opis delovnega mesta, delali smo, kar je bilo treba in za kar smo bili usposobljeni. Kot ključavničar sem sodeloval že od sestave tokovodnikov v strojni delavnici in naprej v vseh fazah dela vse do zagona peči.

Prav tako kot v halah A in B je bilo tudi v hali C treba obnoviti prve peči. Kako je potekalo to delo, kako se je razlikovalo od del pri obnovi v halah A in B? Leta 2007 si postal tudi vodja skupine za obnovo elektroliznih peči.

Prve peči v hali C smo obnavljali ob neplaniranih izklopih, takrat, ko delav-

»Rezultati, predvsem mizarske delavnice, so pokazali, da so nujno potrebne spremembe poslovanja glede stroškov nabave materiala in stroškov dela.«

nica za obnovo peči še ni bila zgrajena in ko še ni bilo primernega remontnega dvigala. Takrat smo improvizirali. Zdaj v sami elektrolizi potekajo demontaže in montaže s priklopi, obnova anodnih nadgradenj in katod pa poteka v delavnici. Ko sem začel delati kot vodja obnove elektroliznih peči, nisem imel večjih težav, saj sem vzporedno s svojim delom pridobil potrebna znanja za samostojno vodenje obnove elektroliznih peči v času odsotnosti vodje.

Sodeloval si pri nastajanju hale C in razgradnji hale B. Kakšni so bili občutki ob tem, ko smo se na nek način »poslavljal« od elektrolize, ki nam je dolga leta »dajala kruh«?
V elektrolizi B sem začel delati prvi dan redne zaposlitve v TGA. Kakor koli gledaš na težke delovne razmere, v

katerih smo delali, se ti prebudijo čustva in ni nam bilo vseeno, ko so zapirali dolgoletno delovno mesto.

Prvega marca letos si sprejel izziv in postal direktor našega invalidskega podjetja Storal. Velika je razlika med biti vodja skupine ali biti direktor podjetja. Kaj je bil glavni motiv, da si sprejel odgovornost za novo delovno področje?

Prihajam iz DE Vzdrževanje; ko v tej enoti obvladaš vodenje OE, takrat si prekaljen tudi za vodenje takšnega podjetja. O motivu nisem kaj dosti razmišljal, le o dejstvu, da je treba sprejeti naloge nadrejenih in uresničiti njihova pričakovanja.

Kaj je bilo na začetku najtežje, novo področje, sodelavci, pristojnosti, odgovornosti...?

Najtežje je bilo prepričevanje sodelavcev za zniževanje stroškov in večjo produktivnost. Lotil sem se kalkulacij rentabilnosti poslovanja. Rezultati, predvsem mizarske delavnice, so pokazali, da so nujno potrebne spremembe poslovanja glede stroškov nabave materiala in stroškov dela.

Kako bi opisal prvih osem mesecev svojega dela na mestu direktorja?

Spoznal sem se z novim delovnim okoljem, s sodelavci ter zame novo, lesno panogo proizvodnje, kjer smo naredili največ sprememb. Prešli smo na nabavo lesenih elementov za izdelavo palet; s tem smo se izognili odpadu lesa pri razrezu, zmanjšali porabo električne energije in povečali produktivnost za 30 odstotkov.

Marsikdo v Talumu meni, da so hčerinska podjetja za Talum predvsem breme. Kako bi odgovoril takšnim?

Pregovor pravi: »Kakor mama vzgoji hčerko, takšna hčerka tudi je.« S sodelavci z omejitvami, ki niso več sposobni delati v proizvodnji Taluma, s povprečno starostjo 48 let, s povprečno 31 dnevi rednega dopusta, z nizko dodano vrednostjo izdelka je potreben velik trud za pozitivno poslovanje.

Tudi invalidsko podjetje naj bi dosegalo primerne ekonomske re-

zultate. V glavah posameznikov, invalidov in neinvalidov, se večkrat pojavlja stereotip, češ da invalidi pri delu niso sposobni dosegati dobrih rezultatov. Kako prepričati in pokazati z lastnim delom in vzgledom, da je tudi invalidsko podjetje lahko uspešno?

Sodelavci, ki jim ni vseeno, kaj bo z našim podjetjem in se zavedajo situacije, se trudijo po vseh svojih zmožnostih. Vzpodbudni so tisti mesečni rezultati realizacij, ki kažejo napredek.

Kako se s sodelavci, ki imajo najrazličnejše zdravstvene težave, odzivate na spremenjene razmere, pogoje, delo?

Sodelavci z dobrimi delovnimi navadami sprejemajo spremenjene razmere pozitivno, trudimo se vsak po svojih zmožnostih.

Kaj je tisto, kar boste vi sami morali spremeniti v svojem ravnanju, mišljenju, delovanju, da boste v prihodnje lahko delovali na trgu?

Čist preprosto: zavedati se bo treba, da smo plačani na izdelek.

Kateri so tisti obstoječi programi, ki v največji meri prispevajo k (ne)uspešnosti poslovanja?

Za izdelke, ki jih izdelujemo, je na trgu velika konkurenca, marsikomu pa dopolnilno delo k redni dejavnosti.

Katere so tiste dejavnosti, pri katerih vidiš priložnost za Storal in v tej povezavi tudi za Talum?

Predvsem v lesnem delu: investiranje v stroj – linijo za izdelavo palet. Za primerjavo: za eno paleto potrebujemo 12 minut, stroji z najnižjo kapaciteto pa izdelajo 1 do 2 paleti na minuto, odvisno od tipa palete.

Kako dolg je sedaj tvoj delovnik? Ti ostane še kaj časa za poštno golobe in druge hobije?

Delovnik je dolg čisto po potrebi. Kolikor nalog je pred mano, toliko jih opravim, rad sem na tekočem in ni mi težko. Za tekmovanje s poštnimi golobi mi trenutno res primanjkuje časa, saj ga zahtevajo veliko. Nazadnje sem z njimi tekmoval leta 2006, ko sem dosegel svoj največji uspeh na slovenski ravni: 1. mesto za ekipo 5 golobov v konkurenci 1700 golobov in s 3800 preletenimi kilometri.x

»Sodelavci, ki jim ni vseeno, kaj bo z našim podjetjem in se zavedajo situacije, se trudijo po vseh svojih zmožnostih.

Tovarna glinice in aluminija Strnišče, Tovarna glinice in aluminija Boris Kidrič, Talum, tovarna aluminija Kidričevo

POVZETO IZ ZBORNIKA OB 50. OBLETNICI TOVARNE
FOTO: ARHIV

Leta 1942 je nemški trust Vereinigte Aluminium Werke začel v Strnišču graditi tovarno glinice. Do leta 1945 je bilo dokončanih okrog 70 odstotkov gradbenih del. Večino že dobavljene opreme in vso dokumentacijo so ob koncu vojne odpeljali v Nemčijo. Po končani vojni so na Ministrstvu za industrijo in rudarstvo v Ljubljani tehtali možnosti za nadaljevanje gradnje. Poizvedovali so po načrtih in opremi ter usklajevali finančno konstrukcijo, v Strnišču pa so delavci pod vodstvom inženirjev Staneta Tonejca in Boruta Maistra opravljali vzdrževalna dela. Leta 1946 sta iz Nemčije pripotovala glavna konstruktorja tovarne dr. Wilhelm Fulda in inž. Gustav Vogel. S sabo sta prinesla tudi načrte.

20. januarja 1947 je zvezno ministrstvo za gospodarstvo z odlokom ustanovilo Tovarno glinice in aluminija Strnišče in ji dodelilo status državnega podjetja zveznega pomena. Maja istega leta je sledila še uredba o gradnji tovarne. Za direktorja je bil imenovan inž. Rudolf Lučovnik, za tehničnega direktorja pa legendarni Franjo Grünfeld. Z ustnim dekretom je bil maja 1947 v Strnišču nameščen tudi vodilni projektant, arhitekt Danilo Fürst. Urbanistična zasnova je predvidela obrate za proizvodnjo glinice v severnem delu kompleksa in obrate za proizvodnjo aluminija v južnem delu, po sredini pa teče ravna, 1 km dolga cesta, na vzhodu zaključena z monumentalnim upravnim poslopjem. V tovarni so dobili delo in zaslužek kmečki prebivalci iz bližnje okolice. Ker je primanjkovalo ustrezno usposobljenih delavcev, je vodstvo podjetja ustanovilo lastno šolo za učence v

gospodarstvu, skrbelo pa je tudi za splošni življenjski standard zaposlenih z gradnjo stanovanj, ugodnimi posojili, gradnjo infrastrukturnih objektov v novem naselju, ki je raslo ob tovarni, in kasneje tudi izdatno podprlo razvoj Ptuja.

Arhitekt Danilo Fürst je na severni strani industrijskega kompleksa, sredi borovega gozda, načrtoval gradnjo vzorčnega socialističnega naselja z vso infrastrukturo, vendar je bil v naslednjih letih realiziran le manjši del – znameniti samski blok, nekaj blokov z družinskimi stanovanji in velika restavracija, četvorčke in osnovno šolo pa so zgradili kasneje.

Leta 1948 so začeli graditi prvi objekt

za elektrolizo, tako imenovano halo A, v kateri naj bi proizvedli po 10.000 ton aluminija na leto. Zaradi gospodarske blokade Vzhoda pa so dela obtičala. Morali smo spremeniti koncept gradnje obratov za elektrolizo. Namesto madžarskih projektantov so posel prevzeli v Slovenija projektu, šele leta 1952 pa je gradnjo pospešil mednarodni kredit.

11. aprila 1953 je v Beogradu umrl Boris Kidrič, eden od vodilnih slovenskih in jugoslovanskih politikov, ki je oblikoval jugoslovansko plansko gospodarstvo in bil pobudnik delavskega samoupravljanja. Že 12. aprila 1953 je Izvršni svet Ljudske skupščine LR Slovenije Tovarno glinice in aluminija

imenoval po »velikem revolucionarju in sinu slovenskega naroda Borisu Kidriču«. Hkrati so tudi naselje Strnišče preimenovali v Kidričevo.

Februarja 1954 je začel poskusno delovati obrat za proizvodnjo glinice, prvi aluminij pa so proizvedli novembra istega leta. Tovarno so v navzočnosti številnih uglednih in častnih gostov slovesno odprli v nedeljo, 21. novembra 1954.

Redna proizvodnja glinice in aluminija je stekla leta 1955. Zmogljivost tovarne je bila 45.000 ton glinice in 15.000 ton aluminija na leto, vendar so se količine letne proizvodnje hitro povečevale.x

Gradnja tovarne

Bovling

DARKO FERLINC
FOTO: ČRTOMIR GOZNIK,
DARKO FERLINC

Na prvi pogled nima igra, ki se ji reče bovl링, nič skupnega s Talumom. Pa vseeno ima. Odkar so na Ptuju odprli prvi *bowling center* (po slovensko bi se temu lepše reklo kegljišče), se je tam začela ptujska podjetniška liga v tem športu. In tudi Talum je na to tekmovalanje prijavil svojo ekipo. Trenutno teče že tretja sezona. Naša ekipa šteje sedem članov in je, mimogrede, po šestih kolih v tej sezoni na 4. mestu med štirinajstimi ekipami.

Najbrž vsi vemo, kaj je bovl링 in večina od nas je vsaj enkrat poskušala »bovl링ati«. Malo pa nas je, ki bi kaj več vedeli o tej igri.

Bovling je v bistvu kegljanje. Gre torej za podiranje kegljev s kroglo. Kegljanje, ki smo ga do sedaj poznali v Sloveniji, je rušenje devetih kegljev, postavljenih v »karo«. Bovling, ki je v zadnjih letih osvojil tudi Slovenijo, pa je rušenje desetih kegljev, postavljenih v trikotnik. Seveda način z desetimi keglji ni edini. Cela vrsta različnih postavitev je. In različnih oblik kegljev. Ampak v Sloveniji se igra največ s trikotno postavljenimi desetimi keglji. To je igra, ki jo lahko igra človek sam, lahko v paru, v troje in tako naprej. Igrati sam proti sebi je včasih zelo koristno in sproščujoče.

Zgodovina

Leta 1930 je neki britanski antropolog, skupaj s skupino arheologov, odkril grob egiptovskega dečka iz leta 3200 pred našim štetjem, v katerem so našli

primitivno kegljaško kroglo in keglje ter druge pripomočke za kegljanje. Ideja je torej stara več kot 5200 let. Prvi zapisi o bovl링u pa segajo v leto 1366 k angleškemu kralju Edvardu III. Krogla takrat menda ni bila lesena. Nekateri verjamejo, da je Edvard III. za bovl링 uporabljal topovske krogle.

V Nemčiji se je razširilo kegljanje (*kegelspiel*), ki smo ga tudi Slovenci poznali prej kot bovl링. Od tod tudi ime tega športa. Do današnjih dni se je tudi v Veliki Britaniji in v Ameriki ohranilo to ime, saj »bovlerjem« pravijo tudi »*keglers*«.

Moderni bovl링 se je začel v ZDA. Prvo hišno progo so naredili v New Yorku leta 1880. Za izboljšave pri tem športu in s tem v zvezi za popularnost je poskrbelo podjetje Brunswick Cor-

Gre torej za deset kegljev, postavljenih v trikotnik. Površini za bovl링 bomo rekli steza. Dolga je 18,29 m (seveda te čudne mere izhajajo iz ameriških »feetov«, »inčev«, »funtov«, »unč« ...) od črte, ki se je ne sme prestopiti, do prvega keglja in široka okoli 1,05 m. Z obeh strani steze sta dva polkrožna kanala, ki »zbirata« krogle, ki niso našle poti do kegljev. Ko je torej igralec popolnoma zgrešil. Tla na stezi so sestavljena iz 39 lamel. To sem seveda prebral na spletu. In sem, ko sem bil nato prvič na progi, to tudi preveril. Preštel sem črte. In? Natanko 39 jih je. Na poudarjenih črtah steze so vodilne puščice. Igralec se po njih pri metu lažje orientira. Na prostoru, od koder igralec meče kroglo, sta v istih razmakih dve vrsti pik. Seveda so

poration, ki je še danes vodilni izdelovalec stez za bovl링 in vse opreme, ki spada zraven. Leta 1914 je prav Brunswick zamenjal lesene krogle s krogami iz mineralizirane trde gume.

Bovling je dolgo veljal za šport delavskega razreda in je bil predvsem moška igra. Nato je postajal vse bolj prestižna igra, danes pa ga igrajo vsi. Ni več samo moška igra in ni več prestižen.

Pravila

Pravila temeljijo na sklepih Kongresa o bovl링u Združenih držav (USBC) in Britanskega združenja »desetkegljskega« bovl링a.

vse te puščice in pike natančno predpisane v pravilih.

Kegelj (pin) mora biti 38 cm visok in na mestu, kjer ga doseže krogla, širok (debel) 12 cm. Teža keglja je najmanj 1,47 kg in največ 1,64 kg. Izdelan je iz javorovega lesa in prevlečen s plastiko.

Obseg krogle ne sme biti več kot 69 cm, teža pa ne večja od 7,26 kg. Krogle, s katerimi »bovl링amo«, so po teži seveda različne. Različne so tudi po premeru lukenj za prste. Ločimo jih tudi na hišne, torej navadne, s katerimi ponavadi igramo po slovenskih progah, in na tiste, ki jih uporabljajo boljši igralci in profesionalci. Pri tem gre predvsem za različne načine meta

krogle. Večina ljudi (ljubiteljsko) meče naravnost. »Ta pravi« igralci pa mečejo po krivulji.

Za progo je pomembno tudi, kako je namazana. »Navadni« igralci si s tem ne belimo glave, ker za met naravnost to ni pomembno. Druge pa seveda to zelo zanima, saj je od tega odvisno, kako krogla na koncu proge zavije. Seveda so krogle, ki »zavijajo«, drugačne od navadnih.

O vseh elementih opreme za bowling bi lahko napisal mnogo več. Obstajajo različni tipi krogel, pa različni čevlji (brez katerih tako in tako ne moreš na progo), pa rokavice, pa praški za potne roke, pa krpe za brisanje krogel. In seveda torbe za prenašanje opreme. Pa saj je pri vseh športih podobno. Mazanje je prav posebna »znanost«.

posameznih metih je malo zapleteno, zato o tem ne bi razglabljal. Če pa pri vseh igrah porušiš vse kegle v prvem metu, si zaslužil 300 točk. In naredil si »perfect game« ali popolno igro.

Primer štetja:

okvir, krogla 1: 10 kegljev (strike)

okvir, krogla 1: 3 keglji

okvir, krogla 2: 6 kegljev

Skupaj po dveh okvirjih:

okvir: $10 + (3 + 6) = 19$

okvir: $3 + 6 = 9$

Skupaj = 28

Liga na Ptuj poteka ob ponedeljkih in torkih. V vsaki ekipi tekmujejo po štirje igralci. V vsakem kolu igra ena

se da tam prav dobro živeti. No, tudi v Evropi. Neki ameriški profesionallec (to sem izvedel na EuroSportu) je doslej z bovlanjem zaslužil že 7 milijonov dolarjev.

V Sloveniji se najbrž od tega ne da živeti. Ali pač. Ne vem.x

In za različne načine mazanja so primerne različne krogle. Tudi pri tem je natančno določeno, koliko mililitrov olja sme biti na posameznih delih proge. In maže se po točno določenih vzorcih.

Bowling je zanimiv tudi zato, ker igralca pri posameznih metih stimulira. Največji dosežek pri metu je, da poruši vse kegle. S prvim metom. To je »strike«. In na ekranu se zapiše »X«. Drugi najboljši met je »spare«, kar pomeni, da si v prvem metu podrl od enega do devet kegljev in v drugem vse preostale, na primer v prvem osem in v drugem dva. Na ekranu se zapiše »8/«. Za oba taka meta si v naslednjem metu »nagraden«. Štetje točk pri

ekipa proti drugi, in to tako, da igra vsak proti vsakemu. Tisti, ki zmaga, dobi dve točki. Če je rezultat neodločen, dobita oba igralca po eno. Igrajo se štiri igre. Ekipa lahko zbere največ osem točk. V vsaki igri lahko dobi ekipa dve ali samo eno točko. Če si v igri premagal svojega nasprotnika, dobiš dve točki. Zmagati morata torej najmanj dva v ekipi, tretji pa mora igrati neodločeno, da bi ekipa v tisti igri zmagala (z rezultatom 5 : 3) in dobila dve točki.

Amerika je tista, kjer je bowling najbolj popularen. Od tam je tudi prišel k nam, še prej pa seveda v preostalo Evropo. Amerika ima tudi največ profesionalnih igralcev. In od tega športa

Del Talumove ekipe

Svet delavcev v Talumu

DARJA HAVLAS-KOZODERC
FOTO: JOŽE LESKOVAR

Milan Petković in Boris Blažek

V sredo, 4. novembra, so potekale volitve v Svet delavcev. Ponovno smo volili svoje kandidate, ki na podlagi določb Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju in v skladu z njimi soupravljajo z odločanjem v svetu delavcev.

V Talumu smo volili prvi svet delavcev že leta 1993, in sicer štiri mesece po sprejemu zakona, ki je uvedel sodelovanje delavcev pri upravljanju, in bili tako med prvimi v Sloveniji.

V skladu z zakonom, ki določa število članov sveta delavcev v odvisnosti od števila zaposlenih, šteje naš svet delavcev 13 članov. Z zakonom je določena tudi mandatna doba, ki traja štiri leta, tako da so bile letošnje volitve že pete volitve v svet delavcev v Talumu.

Svet delavcev sodeluje pri upravljanju:

- prek **obveščenosti** o vprašanjih, ki se nanašajo na gospodarski položaj družbe, njene razvojne cilje, na stanje proizvodnje in prodaje, spremembe dejavnosti, spremembe v organizaciji proizvodnje, spremembe tehnologije ter druga z zakonom določena vprašanja;

- s **skupnim posvetovanjem** glede statusnih vprašanj (med drugim: statusne spremembe, zaprtje družbe ali dela družb, bistvene spremembe lastništva) in kadrovskih vprašanj (med drugim: potrebe po novih delavcih, sistemizacija novih delovnih mest, zmanjšanje števila delavcev) ter glede vprašanj varnosti in zdravja pri delu;

- s **soglasjem** (npr. osnove za odločanje o izrabi dopusta, kriteriji za napredovanje, kriteriji za nagrajevanje inovacijske dejavnosti).

Prek članov sveta delavcev neposredno in posredno – z objavami zapisnikov sej sveta delavcev na oglasnih deskah in na intranetni strani – pa so o dogajanju in poslovanju Taluma obveščeni tudi vsi preostali zaposleni v družbi.

Vloga sveta delavcev ter vsebina dela in odločanja njegovih članov je, na zakonsko določenih področjih in v zakonsko določenih oblikah aktivno sodelovati pri odločanju o poslovanju, delu ter dolgoročnem razvoju in obstoju družbe. Sodelovanje pri upravljanju pa nikakor ne pomeni sindikal-

nih aktivnosti ter prenašanja urejanja pravic iz delovnega razmerja in delovnih razmer s področja kolektivnega dogovarjanja na področje dela sveta delavcev.

O predvolilnih aktivnostih, volilni udeležbi in tudi izidu volitev smo bili zaposleni obveščeni s plakati, s pozivi in objavami na oglasnih deskah, internetni strani in v Novicah. Kljub temu pa navajamo nekaj osnovnih podatkov:

- v kandidacijskem postopku je bilo pravočasno in zakonito predlaganih 27 kandidatov za člane Sveta delavcev;
- volitve so na dan volitev potekale na treh voliščih med 5. in 23. uro (za službe med 7. in 15. uro), tisti, ki so bili na dan volitev odsotni, pa so imeli možnost voliti predčasno že 3. 11.;
- volitev se je udeležilo 476 delavcev z volilno pravico in s tem smo dosegli 53,48-odstotno volilno udeležbo;
- članom in namestnikom volilnih odborov posameznih volišč, ki so na svojem volišču skrbno vodili volitve in skrbeli za njihovo zakonitost, gre zasluga, da smo uspešno in zakonito izvolili naslednjih 13 novih članov Sveta delavcev:

Antona Brgleza iz DE Vzdrževanje, Ivana Ogrinca iz DE Vzdrževanje, Franca Lendera iz DE Livarske zlitine, Franca Zajca iz DE Promet, Martina Kovačeca iz DE Vzdrževanje, Davorina Lubeja iz DE Elektrolize, Staneta Horvata iz DE Gnetne zlitine, Brigito Lukman iz strokovnih služb, Jožefa Lovenjaka iz DE Vzdrževanje, Dragico Leskovar iz strokovnih služb, Jožeta Širca iz DE Promet, Janeza Tominca iz DE Rondelice in Milana Kolednika iz DE Vzdrževanje.

Prepričana sem, da bodo tudi novi člani uspešni pri delu v okviru pristojnosti Sveta delavcev ne glede na težave v poslovanju, ki so že tukaj ali se jih v Talumu šele bomo lotevali in jih reševali v prihodnje. Dosedanjim članom, ki odhajajo iz Sveta delavcev, pa se zahvaljujem za vztrajnost, objektivnost in tvorno sodelovanje v iztekaajočem se mandatu. **x**

»V skladu z zakonom, ki določa število članov sveta delavcev v odvisnosti od števila zaposlenih, šteje naš svet delavcev 13 članov.«

Srečanje s kadrovskimi delavci iz Prekmurja

TANJA MADJAR

NAGRADA

Podelitev

DARKO FERLINC

O tem, da smo dobili nagrado za najboljšo naslovnico med internimi glasili, ki jo vsako leto podeljuje Slo-

Svečnik za prvo mesto

Aluminij, številka 11, november 2009

vensko društvo za odnose z javnostmi (PRSS), smo že pisali. Nagrada se imenuje Papirus. Svečnik, izdelan v Rogaški steklarni.

V drugi polovici oktobra je bila svečana podelitev nagrad v hotelu Sotelia v Podčetrtku. Kljub zanimivim udeležencem in predvsem udeleženkam sva se z našim fotografom – avtorjem fotografije za najboljšo naslovnico Srdanom Mohoričem – udeležila le uradnega dela in pobegnili pred večerjo in kasnejšo nočno zabavo. Čeprav je Talum prejel nagrado, sva se med udeleženci počutila nekako čudno (vsaj zase lahko to rečem). Vsi po vrsti so bili namreč predstavniki za stike z javnostmi v posameznih podjetjih. Mi v Talumu take službe nimamo in zato ni čudno, da tam nisva poznala nikogar in tudi spoznala nisva nikogar – razen nekaterih »fac« s televizije –, saj je bilo za to občutno premalo časa. Po prireditvi nama je prišla čestitka urednica glasila v NKBM. In ob tem povedala, da je naš predsednik Uprave pri njih predsednik Nadzornega sveta. Dogovorili smo se, da bomo kdaj izmenjali izkušnje. Upam, da jih bomo res.x

Talum ne odpre vrat širši javnosti le ob tovarniškem prazniku. Vodení skupinski ogledi podjetja potekajo vse leto. Naše delovne enote si ogledajo osnovnošolci, srednješolci, študentje predvsem tehničnih smeri in tudi druge skupine. V preteklem mesecu so nas obiskali kolegi Društva za kadrovsko dejavnost iz Prekmurja.

Tokratno srečanje je bilo obarvano družboslovno, zato je bila razprava ob koncu ogleda temu primerna. Glavno poslanstvo društva je razvoj kadrovske stroke, vse od razvoja in spremembe standardov, skrbi za kakovost in etičnost postopkov ter ohranjanja stro-

kovnosti kadrovskih strokovnjakov.

Kot predstavniki kadrovske službe posredujemo sporočilo, da so ključ uspešnega podjetja zaposleni. Zato so Talumova glavna skrb zaposleni, saj bodo le usposobljeni, zdravi in zadovoljni posamezniki prispevali k trajnemu razvoju podjetja.

Tudi za zaposlene, ki sodelujemo na takšnih srečanjih, je izkušnja dragocena, saj nam povratne informacije ter izmenjava izkušenj in mnenj dajo nove ideje in nas opozorijo na še odprte dileme. Tako vedno znova slišimo kaj novega, s čimer spoznavamo podjetje tudi z drugega strokovnega področja.x

S podelitve

ZAHVALA

Ob boleči izgubi našega dragega moža, očeta, sina in brata

Zdravka Žolgerja

s Ptujске Gore

se iskreno zahvaljujemo kolektivu Storalu, sindikatu Taluma, prijateljem in znancem, ki ste ga pospremili na njegovi zadnji poti, za pomoč, darovano cvetje, sveče ter izraženo sožalje.

Hvala pevskega zboru Talum Kidričevo za petje in odigrano Tišino.

Vsem še enkrat iskrena hvala.

Vsi njegovi

Najboljše **fotografije** tega meseca

Sonce za Dravo Foto: Lilijana Ditrih.

Voda v ovinku. Foto: Andrej Brumen.

V steni. Foto: Lidija Kosi.

Mušnice. Foto: Rajko Habjanič.

Mavrični ljudje

ALEKSANDRA JELUŠIČ

FOTO: ALEKSANDRA JELUŠIČ

November je mesec, ko se poklonimo tistim, ki smo jih morali izpustiti, saj jim je skrbno odmerjen čas odtekel v razpoke življenja. V nas se prepletejo spomini, ki kot palčke zagodejo po violini občutkov in iz nas izvabijo najbolj prvobitno tekočino čutenja, solzo. Prav je, da v tem mesecu naredimo prostor za solze, saj je vsaka hiša potrebna jesenskega čiščenja, ko iz nje izmijemo vse tisto, kar se je nakopičilo, da lahko snežna odeja spokojnosti prekrije prostranstva osebne sreče. Ko bo nehala deževati, se zavijte v odejo sreče in si privoščite skodelico vročega čaja, ki vas bo ogrel za zimo in pripravil prostor za nove mavrice.

Stari ljudje vam bodo povedali, da je bilo življenje zanje pretrdo, da bi si lahko dovolili zaigrati igro solza, pa

vendar so si skrivoma dovolili igrati. Po solzah so bile oči bolj čiste in so imele tisti žametni sijaj ... Morda se vam zdi, da stara prepričanja niso v domeni sodobnosti, pa vendar so solze še danes neupravičeno nezažele, saj so znak šibkosti in temačnosti. Fantki so bili naučeni, da je jok rezerviran za punčke, in tako je bilo čutenje za vedno pregnano v najbolj skrite prekate človekovih zaznavanj. Jokajoči navznoter in nasmejani navzven, kot zatiranje naravnega in prvobitnega ... Dovolite si čutiti. Jočite, smejte se, jezite se, čudite se ... To je kraljevski privilegij človečnosti. Ko nas bolečina stisne, se iz najbolj plemenitih in skritih prekatov srca pocedi jagodni izbor čutnosti, ki ima okus po slanem in diši po življenju. Okusite ga

in ugotovili boste, da so solze drugačnega okusa od vsega, kar ste doslej okusili. Izmijte vso bolečino, in ko bo posijalo sonce, se bo prek vašega srca narisala mavrica s toliko niansami razpoloženja, da boste osupli nad njeno lepoto. Ljudje, ki si dovolijo igrati igro solz in smeha, so mavrični ljudje in skrbno izbirajo čas, prostor in ljudi, s katerimi delijo ta prvobitni privilegij. Jagodni izbor je namenjen za posebne trenutke in za tiste, ki znajo ceniti enkratnost in žlahtnost solze.

Človek je bitje, ki se je pustilo nasilno iztrgati iz objema narave in zdaj previdno tipa korake, ki bi ga pripeljali nazaj v zibel stvarstva. A ta pot je težka in boleča, saj si je ta isti človek postavil toliko preprek in navideznih pravil, da izgublja bitko v igri solz in sonca. Mavrica je samo most čez deročo reko življenja, ki povezuje dva različna bregova našega srca. Na enem bregu je razum, na drugem so čutenja. Narava ga je razparala na dvoje, da bi človeku pokazala, kaj je bolečina. A dala mu je dež in sonce, dala mu je smeh in solze, da lahko zgradi mavrični most do samega sebe. Vse življenje igramo to nenavadno mavrično igro, pa vendar so ljudje ves čas poraženci. Dovolite si čutenje, naj bo to vaš privilegij in vaša zmaga. Šele ko se boste znali prisrčno smejati, se iz srca razjokati in strastno jeziti, se boste lahko uglasili z naravo in svetom. Postojte za trenutek in ujemite vonj, barve in zvok vaše čutnosti, to je vaša mavrica. Poiščite izgubljenega mavričnega človeka, ki je skrit nekje na dnu vašega srca. **x**

Talumov praznik

FOTO: SRDAN MOHORIČ

Talumov orkester v Španiji

MAJA MAJČEN

FOTO: ARHIV ORKESTRA

Člani pihalnega orkestra Talum Kidričevo smo se med 10. in 17. oktobrom 2009 udeležili 22. mednarodnega festivala Oktoberfest v španskem mestu Calella. Povabilu organizatorja smo se odzvali v začetku leta, ko smo začeli tudi skrbno pripravljati repertoar ter vso preostalo organizacijo gostovanja. K sreči kljub času, v katerem smo se znašli, tovarna Talum še vedno ostaja naš glavni donator, kljub vsemu pa je bilo treba trezno razmisliti o možnosti izvedbe gostovanja. Tako smo prijavnico na festival poslali šele po skupni odločitvi, da polovico celotnih stroškov gostovanja pokrijemo godbeniki iz svojih žepov. Če se člani orkestra s tem ne bi strinjali, gostovanja s finančnega vidika nikakor ne bi mogli izpeljati. Sledile so vaje, sestanki, priprave ... vse do petka, 9. oktobra, ko smo v popoldanskih urah komaj spravili vso prtljago in instrumente na avtobus in krenili na pot.

Po več krajših postankih in dobrih 21 urah vožnje smo v soboto popoldan prispeli v Calello, mesto, ki je od Barcelone oddaljeno slabih 60 kilometrov in leži ob Costa Bravi. Po opravljenih formalnostih in krajšem počitku v hotelu so nas že napotili proti točki, od koder je po ulicah Calelle potekala povorka z vsemi sodelujočimi godbami. Zvečer je bila v šotoru še uradna otvoritev tretjega tedna festivala in sprejem predstavnikov godb.

Mednarodni festival Oktoberfest v Calelli traja skupaj tri tedne. Vsak večer se v velikem prireditvenem šotoru zvrsti približno sedem godb oziroma orkestrov, ki s svojimi nastopi zabavajo publiko. Sodelujoči orkestri prihajajo iz različnih evropskih držav, največ godb pa je iz Nemčije. V tretjem tednu festivala, v katerem smo sodelovali tudi mi, smo bili edini orkester iz Slovenije. Že prvi večer nas je presenetilo, da je skoraj vsaka godba zai-grala tudi Avsenikovo skladbo Na Golici, še bolj pa smo bili presenečeni, ko je poln šotor ob zvokih Golice plesal in pel ter se veselil.

V nedeljo nas je po dopoldanskem pohajkovanju po ulicah Calelle in popoldanskem kopanju in poležavanju na plaži čakal večerni koncert v šotoru. Že pri prijavi na festival so nas prosili, naj ne pripravljamo težkega koncerta z

zahtevnimi skladbami. Odziv publike v šotoru je bil enkraten, saj so poslušalci pod odrom plesali, peli in noreli ob zvokih naših instrumentov. Ves trud in delo, ki smo ju godbeniki vložili predvsem z vajami in obiskovanjem vaj, sta bila poplačana v trenutku, ko nam je publika namenila bučen aplavz in zahtevala, da bi igrali še več. Nedvomno smo dobro predstavili našo deželo in tudi Kidričevo. To se je pokazalo tudi, ko smo stopili z odra. Hitro smo bili deležni pozornosti drugih dirigentov in godbenikov, od katerih smo dobili nekaj povabil, v upanju na kasnejše medsebojno sodelovanje pa smo izmenjali naslove.

Ponedeljek je bil dan, ko smo se v popoldanskih urah s koncertom predstavili še na osrednjem trgu mesta. Tudi tu smo se domačinom uspešno predstavili z večinoma slovenskim repertoarjem. S ponedeljkovim koncertom smo končali »uradne nastope«, ki smo jih bili dolžni opraviti.

V četrtek smo pri zajtrku modrovali, kako hitro minevajo dnevi in da nam ostaneta le še dva, pa bo treba odriniti proti domu. Ob vstopu v »graščino« sta nas najprej pozdravila grof in grofica, na glavo so nam potisnili posebne kronice, nato pa so nas popeljali na zeleni del tribune, kar je pomenilo, da smo navijali za zelenega viteza. Z bučnim navijanjem smo poskr-

beli za neponovljivo vzdušje. Okrepčali smo se z vročo juho, celim pečenim piščancem in krompirjem. Vse to pa smo morali spraviti vase brez pribora, z golimi rokami. Ko so vitezi končali svoje »bojevanje«, smo si v drugi dvorani oči spočili še na plesalkah in plesalcih v čudovitih oblekah, ki so za nas zaplesali flamenko.

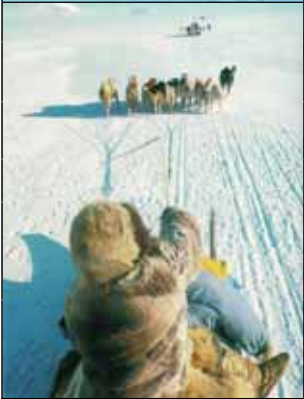
Petek smo namenili še zadnjemu nakupovanju spominkov. Za slovo smo popoldan zaigrali še nekaj koračnic ob hotelskem bazenu.

Sobota, 17. oktobra, je bila dan slovesa. Med vožnjo proti domu smo se ustavili še v španskem Figueresu, rojstnem mestu umetnika Salvadora Dalija, katerega muzej smo tudi obiskali. Sledil je še večerni postanek v filmskem mestu Cannes. Nočna vožnja nas je zjutraj srečno, žive in zdrave ter polne prijetnih vtisov pripeljala domov.

Na koncu lahko rečemo, da nam bo gostovanje v Španiji ostalo še lep čas v prijetnem spominu. Na srečo se nihče ni okužil z novo gripo, pred katero so nas mnogi svarili in nam tudi prav zaradi tega odsvetovali gostovanje. Najpomembneje pa je, da smo na gostovanju dobro predstavili našo državo in domači kraj, sami pa opazili, da nas poleg glasbe družijo tudi izjemne prijateljske vezi, ki pa so se v vseh skupaj preživetih dnevih le še okrepile. **x**

SLOVARČEK: ANDROSTERON-MOŠKI SPOLNI HORMON, KI SE IZLOČA S SEČEM, INGODA-REKA V SIBIRIJI, IZVORNI KRAK ŠILKE, DELIUS-ANGLEŠKI SKLADATELJ (FREDERICK, 1862-1934), MESKAL-MEHIŠKA KAKTEJA, KOLA-GEN-BELJAKOVINSKA SESTAVINA KOSTI, ANTEVERZIJA-NAGNJENOST NAPREJ, ŠAIN-BOSANSKI SLIKAR (PETAR, 1885-1965).

	SESTAVIL: JANKO ŠEGULA	RUSKA BAJKA	BOGAT PODJETNIK Z VELIKIM VPLIVOM NA POLITIKO	JAPONSKI PISATELJ (HAKUSEKI)	KRAJ PRI ŠMARJU PRI JELŠAH	INDIJ	TRAČNICA	ENOLETNA RASTLINA	KRAJ PRI LITVI (VAŠKA SITULA)	
	NAREDITI TRNO SNOV V TEKOČO. STAJANJE									
	TOLSTO- JEVA LITERARNA JUNAKNJA (ANA)									
	KARL ERJAVEC									
	→					ROČAJ, DRŽAJ				
	→					LIDIJA OSTERC	SLOVENSKA JUDOISTKA (MURKO)			↓
	KURČATOVIJ			EVROPSKO GOROVJE			DRUŽINA ZVERI			
	MOŠKI SPOLNI HORMON, KI SE IZLOČA S SEČEM			ANGLEŠKI SKLADATELJ (FREDERICK, 1862-1934)				ORGAN SLUHA		
								NEMŠKI SKLADATELJ (WERNER, 1901-1983)		
	TALUM	LAVA PRED IZBRUHOVOM, ŽARJA	EMILY JOHNSON			REKA V SIBIRIJI, IZVORNI KRAK ŠILKE				
	SLOVENSKA PISATELJICA (VESNA, 1971)		INDUSTRIJA POHIŠTVA V RIBNICI			SVINJA PITOVNICA (ZAST.)				
	SILICIJ						RIBJE JAJČECE			FRATER, MENIH
	→				VZDEVEK RADKA POLIČA				OTOK V PRESPAN- SKEM JEZERU	
	→				SLOVENSKA PEVKA ZNIDARČ				VESOLIČEK IZ TV NADALJE- VANKE	
	MEHIŠKA KAKTEJA				BELJAKO- VINSKA SESTAVINA KOSTI				DENARNA ENOTA V ETIOPIJI	
									DOLINA POD TRIGLAVOM	
	VRHUNSKI ŠPORTNIK, PRVAK			OLGA ČEČKOVA				HIŠA, BAJTA		
				ITALIJANSKI PISATELJ (UGO, 1871- 1946)				SLOVENSKA OPERNA PEVKA (VANDA)		
	PAVLE VUIŠIČ	VELEMESTNI ROPAR, HUDEDELEC	NASTAJANJE LASIŠČA PRI MAJHNEM OTROKU							PRIZNANJE PORAZA, PREDAJA
			GOZDNA ŽIVAL							ALUMINIJ
	→					ZELJKO HRS			ITALIJANSKA PESNICA (NEGRI)	
	→					ANTONIO VIVALDI			KRAJŠE IME ZA IZIDORJA	
	NAGNJE- NOST NAPREJ						LUKA V IZRAELU (EILATH)			
							EDI SELHAUS			
	BOSANSKI SLIKAR (PETAR, 1885-1965)					VARILEC (NAREČNO)				

Uporaba aluminija

Izparilniki

Izparilnik je toplotni izmenjevalnik, ki se uporablja predvsem v beli tehniki, v hladilno-zamrzovalnih aparatih.

S svojimi lastnostmi daje optimalne rezultate glede porabe energije aparata. Izparilna plošča je izdelana iz dveh aluminijevskih pločevin, med katerima je oblikovan kanalski sistem. Izdelujemo dve vrsti izparilnih plošč:

- obojestransko napihnjene izparilne plošče (DSI ali double side inflated)
- enostransko napihnjene izparilne plošče (OSEF ali one side extra flat)

